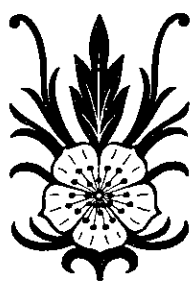

Nga Mahi a te Hui
o te Hahi Maori
o te takawa o
Heretaunga, i te Pihop-
atanga o Waiapu, i
tu ki Omaahu, i te 28
o nga ra o Pepuere, i
te tau 1910. ❧ ❧ ❧ ❧ ❧ ❧

Turanga: Na Te Wiremu Hapata i ta,
ki te Perehi ki Te Raukahikatea: 1910.

1AH

812

NGA TANGATA O TENEI HUI.

TUMUAKI:
TE PIHOPA O WAIAPU.

PIHOPA:
PIHOPA WIREMU.

MINITA:

Ven. ARCHDEACON RUDDOCK	...	Hawkes Bay
A. F. WILLIAMS		—
HEMI HUATA		Mohaka
W. T. PEREHA		Moteo
H. W. TE WAINOHU		Wairoa
KATENE PUKERUA		Te Waipatu
WI PARAIRE RANGIHUNA		Nukutaurua
HEKIERA TE RARO		Waipawa.

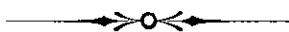
MANGAI REIMANA:

Hemi Paikea		Waipawa
Hoera Rapaea		Waipawa
Hemi Kireka Rapaea		Waipawa
Te Pewa Tavhai		Waipawa
Tamati Whakatau		Te Waipatu
Te Roera Niania		Te Waipatu
Te Ranj Hauparua		Te Waipatu
Aporo Te Huiki		Moteo
Te Teira Maihi		Moteo
Porokoru Mapu		Moteo
Kipa Anaru		Moteo
Taranaki Te Ua		Moteo
Arapata Takahi*		Mohaka
Wepiha Te Wainohu*		Mohaka
Kere Waihape*		Mohaka
Rewi Tamihana		Te Wairoa
Hekera Poja*		Te Wairoa
Te Hau Raihania		Te Wairoa
Ihakara Te Rojo		Te Wairoa
Tihi Opere Whāga		Nukutaurua
Keepa Tuanehu		Nukutaurua
Te Teira Rigarore*		Nukutaurua
Taite Te Tono*		Nukutaurua.

*Kihai enei i tae mai.

HE TUHITUHINGA

No nga mahi a te Hui o te Hahi Maori o te Takiwa o Heretaunga, i te Pihopatanga o Waiapu, i tu ki Omaahu, i te 28 o nga ra o Pepuere, 1910.

I TE Hatarei, te 26 o nga ra o Pepuere, ka huihui nga tangata o te Hui me te tangata whenua ki te pohiri, ki te mihi ki te Pihopa hou o Waiapu. Ao ake te ra i te Ratapu, ka huihui katoa nga tangata ki te Whare-karakia ki te karakia, ki te tango i te Hapa a te Ariki. E toru tekau-ma-rima (35) nga tangata i tango i te Hapa, e £7/3/3 nga moni ohaoha hei perehi i nga mahi a te Hui.

No te tekau o nga haora i te awatea o te 28, ka huihui nga tangata o te Hui ki Kahukuranui, ka karangatia nga ingoa me te whakao ano enei.

Tumuaki: Ko te Pihopa o Waiapu.

Pihopa: Ko te Pihopa Wiremu.

Minita: Ko te Atirikona Ruddock, Te Wiremu Aata, Hemi Huata, W. T. Pereiha, H. W. Te Wainohu, Katene Pukerua, Wi Paraire Rangihuna, H. Te Raro.

Mangai Reimana: Hemi Paikea, Hoera Rapaea, Hemi Kireka Rapaea, Te Pewa Tawhai, Tamati Whakatau, Te Rangi Hauparua, Aporo Te Huiki, Te Teira Maihi, Kipa Anaru, Porokoru Mapu, Taranaki Te Ua, Rewi Tamihana, Te Hau Raihania, Ihakara Te Rongo, Tihi Opere Whanga, Keepa Tuanehu.

Katahi ka kiia e te Pihopa kua tu te Hui, ka timataia hoki e ia te mahi ki te inoi.

Muri iho ka whai-korero te Pihopa ki te Hui.

TE WHAI-KORERO A TE PIHOPA.

E OKU teina, Minita, Manai Reimana:— He koanga nakau tenei ki ahau—toku tuunga tuatahi hei tumuaki mo te Hui o te Hahi Maori. Ka maha noa atu oku tau e nui ana oku whakaaro ki te iwi Maori me te hiahia ano kia whivhi koutou ki te pai. I puta atu toku whakawhetai ki te Atua mo te uaua o na mihi-nare i tae wawe mai ki konei hei whakatahuri i o koutou tupuna i te pouritanga ki te maramatanga, i te kaha o Hatana ki te Atua. He mea whakamiharo te tere o te iwi ki te whakarongo ki te Ronopai ina kauwhautia ki tenei whenua.

Ka nui toku pouri, toku whakama hoki mo nga tikanga kuware, pohehe i tupu ai nga pakanga i heke iho ai te aroha o te Maori o te Pakeha. Ki toku whakaaro ia kua mate noa atu te riri, kua uru tahi hoki te iwi Maori te iwi Pakeha ki te whakawhiti i Hahi ki te pai. Ka nui toku hari, toku koa i toku ropona i te mau tonu o te whakapono o o koutou tupuna, i te pai hoki o a ratou mahi i taua wa raruraru: he mea pai kia maharatia to ratou whakapono a ratou mahi; he tauira hoki era mo te pai.

E kore rawa au e wareware ki nga pai o te mahi i waenganui i a koutou a nga Pihopa i mua nei i a au, ara a Te Herewini, a Te Wiremu Parata, a Te Tuati, a Te Wiremu Renata. Ka maha nga tau e mahi tonu ana a Pihopa Wiremu katahi ka tukua te mahi ma tetahi atu, he ahakoa ra e kore rawa e mutu ona whakaaro, tona aroha ki te Pihopatanga, ki te iwi Maori. Kia puta tonu a tatou inoi ki te Atua Kaha Rawa, kia pai Ia kia tukua tana pononga kia okioki ia i ana mahi taumaha, ki noho kia waenganui i a tatou, hei ahina i a tatou ki ana kupu ki ana inoi. E kore rawa hoki tatou e wareware ki nga mahi, ki te atahai, a te Atirikona kua mate nei, ka whakataukitia nei ana mahi pai ki te Pihopatanga nei. He roa rawa te whakahua i nga ingoa o etahi atu i kaha nei ki te mahi pai ki a koutou.

Ko te mahi ma koutou, kia mahara ki te hua e tohutohu nei i a koutou, kia whakarongo ki a ratou whakahaunga, kia pono hoki te pupuri i nga tikanga o te Hahi i noho nei o koutou tupuna, kei akina, kei kahakihakina e nga hau katoa o te whakaako he, kei kumea ketia koutou e nga kai whakaako katoa e pokanoa nei ki te kauwhau i tetahi Ronopai hou. Tenei ano etahi mea hei whakaarohanga ma tatou:—

1. *Te Matenga*.—Hei te tau 1914, ki te aroha mai te Atua ki a tatou, ka tae tatou ki te rau tau o te unga mai o Te Matenga ki tenei motu, o te whakatokanga o to tatou nei Hahi. Kia meinga taua tau hei wa whakawhetai ma te iwi Maori ki te Atua Kaha Rawa mo nga hua pai katoa o te matenga o te Karaiti kua riro nei i a

koutou. Ko te mea e tau ai to koutou whakawhetai koia tenei: kia nui haere te ōkaku karakia, ki whakakotahitia te hahi, kia kaha te hahi ki te mahi, ki te whakarite i ana ake mea.

2. *Whakahaere Tikanga*.—Tera pea koutou kei te mohio ki te Komiti i whakaritea e Hinota nui ki te kohi moni i te Pakeha hei ahina i te taha Maori o te Hahi kua whakakahoretia, kua whakaritea tetahi Komiti hou. Kua mea mai taua Komiti tera e kohia he moni mo ōa wahi pouri anake o enei Pihopatanga e kauwhautia ai te Rongopai ki reira. Ina hoki ka tukua atu ma ia pariha ma ia pariha te kohi moni hei oranga mo tona ake Minita. Ka nui hoki toku hiahia kia tae atu te oranga mo te Minita ki te £100, kia nuku ake ranei. E taea ranei tenei? Ka taea ano, me ka whakaaro te iwi Maori ki ōa mate o te Hahi, me ka puta to koutou uaua kia tupu haere ai taua Hahi. Tera e whai hua tonu te Tahua oranga Minita tera pea hoki e tapiritia te £15 i whakaritea e te Atirikona—ōa toenga ia ma koutou e whakarite kia £100 ma te Minita. Kei te tupu ake te Hahi, kati te ahua tamariki. He marama hoki ta te Kawenata Hou kia ora te Minita i ōa mea hoatu noa a te whakamineŋa. Ko te mea pai kia tu te kohikohi i ōa Ratapu katoa, kia whakaritea hoki he Komiti i ia Pariha, i ia Pariha hei tiaki i te moni hei tukutuku tonu i te oranga mo te Minita. He mea nui hoki kia watea te Minita i ōa rarurara o te mahi kai, kia whakapaua katoatia ai tona kaha ki te mahi minita. Kahore rawa a te Atua painga ki te tikanga kia whakamutua e te Minita tana mahi Minita kia tahuri ke ai ia ki te mahi kai.

3. *Whare Minita*.—Tera ano tetahi mea kia mahia wawetia, ara te haŋa i te whare Minita i ia pariha i ia pariha kia whai kaiŋa ai ratou ki te wahi e minita ai ratou, kia watea ai ratou ki te korero pukapuka. Tetahi mate o te Hahi o naianei he kore Minita, eŋari e kore ōa taitamariki e pai kia whakapaŋia hei minita ki te kore he oranga, he whare Minita hoki.

4. *Whare Karakia*.—Kua roŋo ahau e ōkaku nui ana te iwi ki o ratou whare karakia i etahi

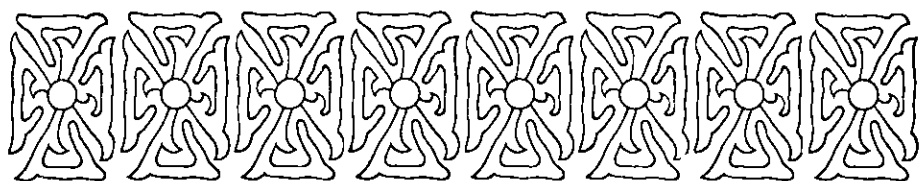
pariha—i etahi pariha ka tukua te whare karakia kia takoto noa ana. He mea pai te hāga i te whare karakia. Pai ke atu ia te mahara ko te whare karakia he Whare ma te Atua, ko te mea pai hoki mo taua whare ko te ata tiaki, te whakapai tonu. Ka pehea mai te Atua me ka wareware noa matou ki tona Whare. E kore ianei e mea he wareware tera ki a Ia ano? Ko te tikanga pai mo te whare Minita, mo te whare karakia me inihua, me tuku hoki ki etahi kai-pupuri (Trustees) hei pupuri mo te Hahi.

5. *He Kai-mahi Wahine*.—Ka puta taku whakawhetai ki nga wahine e mahi ana i waenganui i a koutou i te iwi Maori. He tumanako hoki toku kia tokomaha noa atu aua wahine. Ki taku mahara ko te mea pai kia takirua nga wahine pera ki te wahi kotahi. Ko te mea pai hoki kia mohio tetahi o raua ki te tiaki turoro. He mahi pai tenei ma nga kotiro kua puta mai i te kura i Hukarere.

6. *Kai-karakia*.—He mahi pai te mahi a te Kai-karakia, he taonga hoki tera ma te Hahi—Ka nui toku hiahia kia kura nga Kai-karakia e nga Mihinare kia kaha ai ratou ki ta ratou mahi nui. E mea ana ahau kia tukua he raihana ki te Kai-karakia hei tohu he mana tona ki te mahi.

7. *Kupu Whakamutunga*.—He mea pai kia whakaohokia nga tangata o te Hahi ki te ngakau karakia. Engari kia matua whakapainga tetahi pariha katahi ka haere te tangata ki reira whakaoho ai, kia ata whakaarohia hoki nga hua o taua mahi whakaoho, ara kia whakaritea he karaihe Paipera, he kura hoki mo te Whakau. Ko te Whakau te wa e maia ai te tangata ki te whakaae nui ko te Karaiti tona Ariki, ma reira e tokomaha ai, e ngakau nui ai te huna tango Hapa. He tautoko taku ki a tohe etahi o koutou kia whakarere te kai waipiro, ka pehia hoki nga hiahia kino katoa o te kikokiko.

Ma te Atua e tohutohu, e manaaki nga mahi a tenei Hui. Ma te Wairua Tapu tatou e arahi kia mahi tahi tatou kia whai-pai ai te iwi Maori. Kia mahara koutou ki te whakapono o o koutou tupuna me te mahi tonu i nga mea katoa e tukua e te Atua hei mahinga ma koutou.

NGA MOTINI.

1. Na Aata Wiremu, minita, raua ko Hemi Huata, minita :

“E whakamihi ana nga mema katoa o tenei hui ki te whai-korero a te Pihopa, a he mea atu tenei ki a whakaurua ki roto ki nga mahi a te hui.”

Whakaaetia ana.

2. Na Rev. Hemi Huata, minita, raua ko Te Teira Maihi :

“Kia whakaturia ko Waata T. Pereiha hei Hekeretari mo tenei hui.”

Whakaaetia ana.

3. Na T. O. Whaanga raua ko H. W. Wainohu, minita :

“E hiahia ana tenei hui ki a takoto i te Paremata tetahi Ture e ahei ai i te tangata kotahi, i te tokomaha atu ranei, te homai noa, te hoko mai ranei i te wahi whenua mo nga mahi a te Hahi, e whakamotuhaketia ai hoki nga whenua e tu nei inaianei he whare-karakia, he whare minita ranei.”

“Me tuku te kape o tenei motini ki te Pihopa o Akarana, o Poneke hoki kia whakaaturia e raua ki nga hui o te Hahi Maori i roto i o raua nei Pihopatanga.”

Whakaaetia ana.

4. Na Hemi Huata, minita, raua ko Taranaki te Ua :

“He whakaputa tenei na tenei hui mo te pouri o te ngakau mo te weranga o te whare-karakia o te Tokotoru Tapu i Manutuke, ma te Atua a Rojo Whakaata, ara te tairāhiti katoa e manaaki.”

Whakaaetia ana.

5. Na Taranaki Te Ua raua ko Hemi Huata, minita :

"Me tu te Hui Topu o te Tau 1911 ki Omahu nei."

Whakaaetia ana.

6. Na Hemi K. Rapaea raua ko Hoera Rapaea :

"He tono tenei na nga tangata o Porangahau tae atu ki Kairakau, etahi wahi o te pariha o Waipawa, kia pai mai te Pihopa, kia whai-whakaaro me kore e ahei te whakarite tetahi minita taitamariki mo te Pariha o Waipawa. E ahei i a matou te hoatu i ia tau, i ia tau, hei whakaarahi i tona oranga, e £3 no Kairakau, e £5 no Porangahau."

Whakaaetia ana.

7. Na Aata Wiremu, minita, raua ko H. P. Huata, minita:

"Ko nga moni ohaoha o nga kaiinga kahore ano i whakaritea etahi o reira tangata hei kai-tiaki, me hoatu ma te Atirikona e tiaki kia kitea ra ano etahi kai-tiaki totika."

Whakaaetia ana.

8. Na Taranaki Te Ua raua ko Te Teira Maihi :

"Ko te whakaaro o te Pariha o Moteo me tu te whare minita ki Omaahu nei, a ma te Pariha katoa e whakaaro taua whare. Kua rite hoki te tanga mo taua whare."

Whakaaetia ana.

9. Na Taranaki Te Ua raua ko Atirikona Ruddock :

"Kia whakaurua mai he tangata Maori, marama pai ki roto ki nga kai-tiaki mo nga moni tahua oranga mo nga minita. I whakaritea ko Taranaki tonu."

Whakaaetia ana.

10. Na Taranaki Te Ua raua ko Aporo te Huiki :

"Kia whakaaturia mai e nga kai-tiaki, nga moni ohaoha, me nga moni kaupapa tahua oranga

minita, i kohia nei e nga pariha e toru o Heretaunga nei i mua i te timatanga mai o te whakaponono ki Heretaunga."

Whakaaetia ana.

11. Na Te Teira Maihi raua ko W. T. Pereiha, minita :

"Me puta he whakamihi ma tenei hui ki te pariha o St. Matthew i Otakou mo tona aroha ki nga pariha Maori e toru o roto i tenei Pihopanga, a kia kaha ano hoki enei pariha e toru ki te whakatutuki i te wahi ki a ratou, ara ki te kahi i te tekau pauna ma te pariha kotahi."

Whakaaetia ana.

12. He patai ki a Aata Wiremu :

"Me kore e mohio i a ia te huarahi e riro mai ai te moni e £45, a te tamahine a mainataeena mo te whare-karakia o Waimarama?"

I utua e Aata Wiremu :

"Kua ki mai taua wahine i te mea kua whakairitea etahi kai-tiaki totika mo nga moni o te whare-karakia o Waimarama ka hoatu aua moni."

13. Na Hemi Huata, minita, raua ko te Pihopa o Waiapu :

"Kia whakaurua nga mihi a tenei hui mo te kaha o nga tangata whenua ki te ahina i nga mahi o tenei hui."

Whakaaetia ana.

I whakamutua e te Tumuaki ki te manaakitanga.

Pepuere 28, 1910.

A. W. WAIAPU.

TURANGA :

Na te Wiremu Hapata i ta, k te Perehi ki Te Rau.

1910.

